

Odporúčania k dyslexii, 1.stupeň

- zadávať kratšie úlohy, na úrovni, ktorú je schopné zvládnuť
- rešpektovať pomalé tempo
- viesť dieťa k automatizácii činností, ktoré mu pomáhajú kompenzovať poruchu
- naučiť dieťa učiť sa, tzn., že učivo, ktoré prebral v škole, by si mal nahlas znovu zopakovať
- používať grafické znázornenie a obrázky ako slovný zápis alebo poskytnúť mu predtlačeny alebo predpísaný zápis úlohy, kam dieťa iba doplňuje slová
- úlohy by mali byť pre dieťa prístupné svojím obsahom, mali by obsahovať témy, ktoré sú dieťaťu blízke alebo si môže dokonca dieťa zvoliť samo
- u začiatočníkov možnosť farebne označiť slabiky do štvorčekov
- rozprávanie známeho príbehu podľa obrázkov
- skladanie slov /napr. z čítaného textu/ z poprehadzovaných slabík
- rozdeľovanie slov vo vete, kde sú slová napísané spolu

Osvojovanie si písmen

- vhodné je využívať rôzne druhy tzv. obrázkových abecied (písmeno je spojené s obrázkom, napr. A-auto).
- využívajte rôzne druhy kariet s písmenami, kociek s napísanými písmenami, písmenkové pexesá, hry s písmenami čokoľvek s písmenami, s čím sa dá hrať.
- píšete písmená do múky, piesku. Zabezpečte dieťaťu možnosť obľahovania písmen napr. kriedou napíšete písmená na brúsny papier (šmirgel) pri obľahovaní dieťa vďaka drsnosti papiera vníma tvar písmena veľmi konkrétne.
- deti obľubujú dokresľovanie písmen dokončovanie neúplných tvarov písmen. Aj to je ale potrebné odstupňovať spočiatku chýbajú len malé časti, neskôr podstatne väčšie časti písmen.
- Vytvárajte z písmen obrázky napr. z tlačenej O - tvár, A-strechu domu, D- dedovo brucho...
- hrajte sa písmenkovo skrývačku (podopisujte písmena do okienok na obrázku napr. hradu, domu... a dieťa ich má vyhľadať).
- využívajte reliéfne možnosti dieťa obľahuje písmeno vyryté do linolea alebo dreva, sadry, plastelíny...
- puzzle -roztrihajte väčší formát písmena na menšie časti dieťa písmeno poskladá .
- vhodné je využívať i korálky s písmenami, ktoré dieťa navlieka a zároveň číta.
- písmenková lopta na loptu urobte predeľovacie čiary a do vzniknutých priestorov dopíšete písmená. Potom sa s loptou hrajte -hádzte, kotúlajte -dieťa číta písmeno, na ktoré práve vidí, keď loptu chyť do rúk .
- využívajte písmenkové razítka, odtláčajte písmená na papier, čítajte ich
- plastové formičky na písmená hďajú sa kúpiť. Vďaka nim si dieťa môže samo písmená vyrábať.
- hrajte sa zábavné hry -píšete písmená na chrbát dieťaťa a dieťa povie, ktoré písmeno ste napísali. Potom si úlohy vymeňte.
- na písanie písmen nevyužívajte len zošit, ale aj rôzne tabuľky, papiere rôznej veľkosti a materiálu, ale i látku, drevo...

Rozlišovanie a fixovanie tvarovo podobných písmen

rozlišovanie b-d

- využívajte spojenie písmen s obrázkami (b-bábika, d-dom). Ako veľmi efektívne sa v praxi potvrdilo spájanie týchto písmen s časťami tela
- využívajte skladanie, dokresľovanie písmen a omaľovávanky, kde b-vyfarbuje napr. červenou a d- zelenou farbou
- zadávajte dieťaťu úlohy na krúžkovanie alebo podčiarkovanie určeného písmena.
- vhodné je využívanie pracovných listov pre dyslektikov ako i čitateľských tabulie

rozlišovanie m-n

- písmená je vždy potrebné spájať s obrázkom (m-mačka, n-nos)

- obúvajte písmená- vystrihnite 5 topánočiek, dieťa ich bude písmenkám obúvať:m má 3 topánočky, n- dve topánočky.
- vhodné je krúžkovanie, podčiarkovanie daných písmen, ale i vyfarbovanie obrázkov s písmenami s určením farby písmena.

Spájanie hlások a písmen do slabík

- najprv tvorte slabiky s využitím samohlásky a (ma, pa, ta, ra..) týmto spôsobom . Napr. l,a-la. Najprv vyslovíte písmená samostatne a až potom ich spojíte do slabiky. K tvoreniu motivujte aj dieťa.
- na tvorenie slabík využívajte kocky s písmenami, modely písmen, kartičky s písmenami, navliekacie korálky s písmenami čokoľvek zábavné, čo umožní nácvik spájania písmen do slabík.
- veľmi efektívne je hra s kapsičkami pripevnenými na gumičke. Na gumu pripevníme 2 papierové kapsičky, na ktorých sú napísané potrebné písmená. Keď gumu s kapsami rozťahujeme, oddialia sa od seba a tvoria samostatné písmená. Napr M, A. Keď ale gumu uvoľníme, písmená sa spoja a tvoria slabiku MA. Takto môžeme pripevňovať alebo navliekať na gumu rôzne písmená a precvičovať tak slabiky zábavnou formou.
- vhodné sú aj hry s rukami. Napr. Natiahneme, vystrieme ľavú ruku a vyslovíme P. Vystrieme druhú ruku a vyslovíme: E. Tleskneme oboma rukami, spojíme ich a vyslovíme PE.
- je nevyhnutné dodržiavať postupnosť nácviku najprv slabiky so samohláskou a v kombinácii so všetkými písmenami, potom kombinácie ďalších samohlások (e,i,o,u,,ô,ia,ie,iu) so všetkými písmenami. Keď dieťa spája slabiky, prejdeme na tvorenie slov so slabík.

Spájanie slabík do slov, čítanie slov

- vhodné je využívanie hier ako- Domino, karty so slabikami, drevené doštičky so slabikami.
- potrebné je využívanie tzv. čitateľských tabuliek a iných publikácií určených pre dyslektikov, ktoré sú už dnes pomerne dostupné v kníhkupectvách .
- pri čítaní učte dieťa využívať tzv. čítacie okienko pomôcka, ktorou žiak pohybuje po texte a v okienku uprostred má len danú slabiku alebo len slovo, ktoré má prečítať.
- najprv čítajte slová zložené s dvoch slabík, potom počet slabík v slove zvyšujte.
- ak je to možné a dovolené, dieťa si práve čítaný text slabiku môže podčiarkovať.
- od jednoduchých slov k zložitejším).

Postupnosť pri osvojovaní čítania:

- otvorené slabiky (ma, na la, sa)
- zatvorené slabiky (non, pap ses)
- jednoslabičné slová (nos, pes, daj)
- dvojslabičné slová (mama, máva)
- trojslabičné slová (koleno, dávajú, priletí)
- postupne zložitejšie slová.
- keď dieťa zvládne čítanie slov samostatne, môžete prejsť na čítanie viet a krátkych, jednoduchých textov.
- veďte dieťa k hlasnému slabikovaniu a hlasnému čítaniu. Učte ho, že dvojité čítanie najprv potichu a potom nahlas je nevhodné a nesprávne, pretože si to môže zle potichu prečítať alebo to zabudne a vysloví niečo iné.
- nezabúdajte dieťa neustále povzbudzovať, posmeľovať a motivovať k výkonu pochvalou a vyjadrením pochopenia jeho problémov.

čítanie textu

- spočiatku čítajte krátke texty s krátkymi, jednoduchými vetami, pričom obťažnejšie a na čítanie ťažšie slová s dieťaťom čítajte pred samotným čítaním celého textu.
- aby ste zaručili určitú mieru úspešnosti dieťaťa, voľte také články, v ktorých sa niektoré slová opakujú alebo také, v ktorých sú slová, ktoré dieťa vie prečítať bezchybne.
- uprednostňujte texty písané veľkým písmom, bežné, jednoduché, ale výrazné písmo.
- text by mal byť dostatočne členený (rozdelený do odsekov, nie všetko v jednej kope).
- vhodné je čítať z tzv. čitateľských tabuliek určených a vytvorených pre dyslektikov.

- vhodné je vybrať niekoľko textov spĺňajúcich základné požiadavky (náročnosť, veľkosť písma...) a dať dieťaťu možnosť, aby si samo vybralo čo chce čítať.
- pozor na zdĺhavé čítanie. Držte sa zásady čítajte radšej kratšie, ale častejšie.
- cvičte orientáciu dieťaťa v texte zadajte mu slovo, ktoré má vyhľadať, určite mu, v ktorej časti článku má zakryť niektorú vetu ...

spracovanie textu od polovice 1.r do 3r

- odpovedá formou štruktúrovaných otázok
- pri práci s textom využívať obrázky, ktoré patria k textu a spolu s dieťaťom ich ukadať v šasovo-dejovej postupnosti
- nechať žiaka rozprávať podľa obrázkov

spracovanie textu od 3. ročníka, aj pre 2. stupeň

- rozčleňte učebný text na kratšie úseky, povedzte si jasne, čo budete robiť. Určite si čas a presnú organizáciu učenia
- zvýraznite dôležité časti v texte – označte ťažiskové body textu (dieťa nechápe, čo, kde a ako sa má písať v zošitoch).
Napište si osnovu textu, ktorú sa má učiť
- vždy si nahlas prehovorte, čo ste sa naučili (najprv jednotlivé kratšie časti textu, potom text ako celok).
- čítanie známeho textu, v ktorom sú vynechané (prelepené) slová
- učiteľ môže vytvoriť viac variácií krátkeho textu, v každom nasledujúcom sú vynechané iné slová
- naučenú látku veľmi často opakujte

V cudzom jazyku

- sústrediť sa na ústnu formu skúšania slovnej zásoby a základných fráz
- ústne skúšanie a dopĺňanie prebratého gramatického javu
- skúšanie formou testu (výber z viacerých možností)
- možnosť individuálnych úloh
- okamžitá spätná väzba
- zohľadnenie pri hodnotení
- používať metodiku Chrobokovej
- nové prvky ihneď zapájať do komunikácie (týka sa predovšetkým gramatického učiva)
- nové slovíčka zvládať vo väzbách

V ostatných predmetoch

- pri odpisovaní z tabule poskytneme žiakovi predlohu na lavicu
- pri odpisovaní alebo diktovaní poskytneme žiakovi pripravený ale neúplný text , do ktorého si on chýbajúce slová alebo vety dopisuje z počutého alebo z tabule
- pri práci v pracovnom zošite (napr. zo slovenského jazyka, prvouky, matematiky) má žiak problém rýchlo sa zorientovať a často nevie, kde má čo zapísať. Pomáhame mu a často ho kontrolujeme. Môžeme poveriť lepšieho žiaka, aby mu pomáhal
- v matematike – kontrolovať pochopenia zadania slovnej úlohy
- poskytnúť viac času na prečítanie a vypracovanie zadania

Pomôcky na vyučovaní

- Čítacie okienko, príp. záložka
- V individuálnej reedukácii: PC programy zamerané na korekciu dyslexie a perцепčno-kognitívnych schopností

Odporúčania k dyslexii, 2.stupeň

- dajte dieťaťu na text farebnú fóliu, dokáže ho to lepšie upriamiť na text, ktorý sa mu bude určite i viac páčiť.
- nevyvolávať žiaka k dlhému čítaniu pre celú triedou
- text dávať vytlašený väčším písmom
- poskytnúť dostatok času na prečítanie zadania
- zamerať sa na korekčné cvičenia oslabených perцепčno-kognitívnych funkcií
- odstraňovať nesprávne techniky čítania – dvojité čítanie
- pri čítaní – najskôr si podčiarknúť viacslabičné slová a ich čítanie si vopred precvičiť a až potom čítať celý text nahlas

spracovanie textu

- rozčleňte učebný text na kratšie úseky, povedzte si jasne, čo budete robiť. Určite si čas a presnú organizáciu učenia
- zvýraznite dôležité časti v texte – označte ťažiskové body textu (dieťa nechápe, čo, kde a ako sa má písať v zošitoch).
Napište si osnovu textu, ktorú sa má učiť
- vždy si nahlas prehovorte, čo ste sa naučili (najprv jednotlivé kratšie časti textu, potom text ako celok).
- čítanie známeho textu, v ktorom sú vynechané (prelepené) slová
- učiteľ môže vytvoriť viac variácií krátkeho textu, v každom nasledujúcom sú vynechané iné slová
- naučenú látku veľmi často opakujte

Cudzí jazyk

- využívať multisenzoriálny prístup: vyhľadávať a spájať obrázky so slovami a naopak - vyhľadávať slovné spojenia aj k situačným obrázkom
- komunikáciu spájať s fyzickou aktivitou
- nové prvky ihneď zapájať do komunikácie (týka sa predovšetkým gramatického učiva)
- nové slovíčka zvládať vo väzbách
- uprednostňovať ústnu formu jazyka
- chyby opravovať obozretne - v prípade opravy chýb používať zelené pero; hlavným kritériom má byť zrozumiteľnosť a nie bezchybnosť - vhodné je využitie PC k samostatnej práci, taktiež na domácu prípravu
- využívať magnetofónové - CD nahrávky pre domácu prípravu identické s používanými na vyučovacej hodine, v prípade potreby doplniť vyučujúcim podľa individuálnych potrieb žiaka - napr. slovnú zásobu, vetné konštrukcie, zaužívané formulácie
- odpovedať na základe otázok - pri reprodukcii súvislého textu využívať podporné otázky, resp. vypracovať pre žiaka štruktúrovanú osnovu
- používať rovnaký typ písma
- nepísať do stĺpcov, ale do riadkov; na čítanie taktiež používať text písaný do riadkov
- nepoužívať v učebniciach tzv. „bublínky“
- stranu usporiadať štruktúrovane tak, aby orientácia v textoch bola jednoduchá a neodpúťavala pozornosť od podstaty učebnej látky
- klásť reálne ciele - postupovať krok za krokom
- nie je vhodné vysvetľovať viac gramatických javov/ pravidiel naraz - napr. viacerých modálnych slovies (potrebné zvládnuť jedno sloveso a odtrénovať neodporúčajú sa doslovné preklady
- trénovať reakcie na pokyny v cudzom jazyku bez prekladu do slovenského jazyka
- učiť sa zaužívané frázy, príslovia atď.
- čítať slová ako celky - tzv. globálnou metódou
- nepostupovať k vyššej úrovni, pokiaľ neboli zvládnuté predchádzajúce
- využívať audio nahrávky k tréningu správnej výslovnosti
- farebne zdôrazňovať kmeň slova (v nemeckom jazyku napr. **glauben** - **unglaublich**...) s názorným vysvetlením, farebne rozlišovať gramatické kategórie, slovné druhy, rozdielnosť rodov podstatných mien v slovenskom a cudzom jazyku, koncovky pri časovaní a skloňovaní...
- zhotoviť slovník zaužívaných výrazov a idiomov, pádových väzieb slovies s predložkami, väzieb podstatných mien so slovesami... - zhotovenie realizuje žiak s priebežným usmerňovaním vyučujúceho
- hovoriť vo väzbách

V ostatných predmetoch

- poskytnúť žiakovi prefotené poznámky alebo osnovu do ktorej si bude poznámky dopisovať
- nahrávať poznámky alebo výklad učiva na diktafón

- umožniť pracovať a zapisovať si poznámky počas vyučovania na PC
- naučiť žiaka alternatívnym spôsobom zápisu poznámok (pojmové mapovanie, pavučia siet', heslá)
- osnova pri ústnej odpovedi
- v matematike – kontrolovať porozumenie slovných úloh

Pomôcky

- diktafón
- PC
- záložka
- Osnova textu

Hodnotenie a klasifikácia žiakov pre 1. a 2.stupeň

- nie je vhodné hodnotiť v kontexte celej triedy, ale so žiakom samotným v porovnaní s predchádzajúcimi výkonmi a s vynaloženým úsilím/ snahou žiaka
- priebežne hodnotiť každý výkon žiaka
- hodnotiť čo najrýchlejšie po práci, inak hodnotenie, či už pochvala alebo kritika sa míňa účinku
- preferovať ústne skúšanie - odpovedať na základe otázok; vo vyšších ročníkoch pri reprodukcii súvislého textu využívať podporné otázky, resp. vypracovať pre žiaka štruktúrovanú osnovu
- pri hodnotení striedať typy hodnotenia - slovné hodnotenie, body, pomocou symbolov (značky)
- pri hodnotení bodmi - neustále doplňovať slovným hodnotením, ktoré si lepšie všíma vstup, priebeh práce, výsledok a podmienky ktoré má žiak pri práci - formálne hodnotenie známku môže viesť k formálnym výkonom
- hodnotenie pomocou privilégií - odňatie môže pôsobiť ako trest
- pri hodnotení využívať sociálne odmeny - pozornosť, potlesk, podanie ruky
- odmeny, pochvaly, ale aj tresty stupňovať podľa závažnosti výkonu
- pri negatívnom hodnotení nevyjadrovať sa ironicky, alebo výsmešne
- dieťa by malo vedieť, za čo môže byť odmenené a za čo kritizované
- adekvátne hodnotenie a na jeho základe vytvorené zdravé sebahodnotenie dáva pocit vnútornej vyrovnanosti, sebadôvery. Takéto hodnotenie pomáha: získavať znalosť o vlastných schopnostiach, pestovať pocit kompetencie pri riešení problémov, získavať schopnosť posúdenia možností, ovplyvňovať konkrétne situácie, vytvárať zodpovednosť za vlastné konanie.

Domáca príprava pre 1. a 2. stupeň

- učte sa s dieťaťom dlhšie ako s ostatnými deťmi.
- učenie časovo limitujte. Striedajte úseky učenia sa s prestávkami.
- nájdite spoločne s dieťaťom jeho vlastný štýl učenia. Dieťa nevie ako sa má učiť.
- nepripravujte sa do školy za dieťa.
- dieťa má problém s organizáciou učenia, času a priestoru.
- (Pomôžte mu pripraviť stôl na prácu, zorganizovať pomôcky na stole, pripraviť zošity do školy, ale nerobte to miesto dieťaťu.)
- rozčleňte učebný text na kratšie úseky, povedzte si jasne, čo budete robiť. Určite si čas a presnú organizáciu učenia.
- zvyraznite dôležité časti v texte – označte ťažiskové body textu (dieťa nechápe, čo, kde a ako sa má písať v zošitoch).
- napíšte si osnovu textu, ktorú sa má učiť.
- vždy si nahlas prehovorte, čo ste sa naučili (najprv jednotlivé kratšie časti textu, potom text ako celok).
- naučenú látku veľmi často opakujte